

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

s-posti: copyright@minedu.fi

Viite: lausuntopyyntöne 7.6.2011 (OKM2011-00214)

Komission ehdotus direktiiviksi orpojen teosten tietyistä sallituista käytöistä (KOM(2011) 289 lopullinen)

Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y. kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

1. Teoston pääviestit

- Direktiiviehdotus on Suomen tekijänoikeuslainsäädännön kannalta monin tavoin ongelmallinen. Erityisen huolestuttavaa on, että se vaarantaa toimivan sopimuslisenssi-järjestelmämme lähtökohdat ja voi estää sen kehittämisen.
- Suomen ei tule kannattaa direktiiviehdotusta esitetyssä muodossaan. Suomen tulee varmistua siitä, että mahdollinen orpoteoksia koskeva yhteisötason sääntely ei vaikuta haitallisesti Suomessa käytössä oleviin toimiviin ratkaisumalleihin eikä niiden kehittämiseen.

2. Yleisarvio direktiiviehdotuksesta

Komission mukaan direktiiviehdotuksen päätarkoituksena on luoda oikeudellinen kehys tiettyjen laitosten ylläpitämissä digitaalisissa verkkokokoelmissa olevien orpoteosten laillisen ja rajat ylittävän saatavuuden turvaamiseksi, kun tällaisten orpoteosten käyttö liittyy näille laitoksille annetun yleisen edun mukaisen tehtävän hoitamiseen. Tätä tarkoitusta varten otettaisiin ehdotuksen mukaan käyttöön orpoteoksen aseman vastavuoroisen tunnustamisen järjestelmä, jota edellyttäisi riittävä oikeuksien selvitys siinä jäsenmaassa, jossa teos on ensimmäisen kerran julkaistu.

Direktiiviehdotus sisältää Suomen tekijänoikeuslainsäädännön kannalta monia ongelmallisia ja epäselviä kohtia, joita on seikkaperäisesti arvioitu valtioneuvoston kirjelmässä eduskunnalle 28.7.2011 (U 24/2011 vp). Ehdotuksen lähtökohta on, että orpoteoksiksi luokiteltavia teoksia saataisiin käyttää lupia hankkimatta ja korvauksia maksamatta silloin kuin teoksen käyttötapahtuma ja käyttäjä täyttävät direktiivissä määrätyt ehdot. Kyse olisi siis tekijänoikeuden ns. *täydestä rajoituksesta*. Tietoyhteiskuntadirektiivin (2001/29/EY) 5 artiklan tyhjentävä luettelo tekijänoikeuden rajoituksista ei kuitenkaan anna mahdollisuutta säätää ehdotetun kaltaista järjestelyä.

Edellä mainittu huomioiden orpoteosten käyttömahdollisuus tulisi järjestää käyttölupien lisensoinnin avulla. Suomessa ja muissa Pohjoismaissa tämän kaltaiset massa-käyttötilanteet on vakiintuneesti voitu ratkaista *sopimuslisenssillä*, joka pohjautuu kattavaan ja toimivaan tekijänoikeuksien kollektiivihallintoon. Direktiiviehdotus on lähtökohtaisesti *yhteensopimaton* sopimuslisenssijärjestelmän kanssa edellyttäessään etukäteistä huolellista oikeuksien selvitystä. Ehdotettu ennakkoselvitys vaikuttaa hitaalta ja kustannustehottomalta ratkaisulta, jonka käyttökelpoisuudesta ei ole aikaisempaa kokemusta ja jonka oikeusvarmuutta edistävät vaikutukset ovat kyseenalaiset.

Direktiivi näyttäisi myös estävän sopimuslisenssijärjestelmän jatkokehittämisen todetessaan johdantolauseessa 20, että ”tällä direktiivillä ei pitäisi rajoittaa jäsenvaltioiden *olemassa olevia* järjestelyjä, jotka koskevat oikeuksien hallintaa, kuten laajennettuja kollektiivisia lupia”. Suomen tulee asian jatkovalmistelussa edellyttää, että tämänkaltaiset sopimuslisenssin tulevaisuutta kyseenalaistavat kirjaukset poistetaan luonnoksesta.

Sen lisäksi, että direktiiviehdotus uutena tekijänoikeuden rajoituksena edellyttää tietoyhteiskuntadirektiivin muuttamista, on perusteita epäillä, että ehdotus ei mm. sillä tavoiteltujen Euroopan laajuisten vaikutusten vuoksi täyty useissa kansainvälisissä tekijänoikeussopimuksissa säädettyä ns. *kolmen kohdan testiä*. Sen mukaan tekijänoikeuden rajoituksia voidaan säätää vain tietyissä erityistapauksissa edellyttäen, ettei rajoitus ole ristiriidassa teoksen normaalin käytön kanssa eikä kohtuuttomasti loukkaa tekijän laillisia etuja.

Pidämme direktiiviehdotuksessa esitettyjä yleisiä tavoitteita tarpeellisina, mutta niiden toteuttaminen ei saa vaarantaa pohjoismaista hyvin toimivaa sopimuslisenssijärjestelmää ja sen kehittämistä edelleen myös uusille sovellusalueille. Eduskunnan sivistysvaliokunta on orpoteosdirektiiviehdotusta käsitellessään 30.6.2011 (SiVK pöytäkirja 12/2011 vp) vahvistanut aiemman kantansa mukaisesti, että ”suunnitellun toiminnan tavoitteet voidaan riittävästi saavuttaa kansallisin toimenpitein. Jos myöhemmin ilmenee yhteisen koordinaation tarvetta, unionin toimenpiteet voivat olla korkeintaan komission suosituksia.”

Sivistysvaliokunnan kannanottoon viitaten katsomme, että Suomen ei tule kannattaa direktiiviehdotusta esitettyssä muodossaan. Suomen tulee varmistua siitä, että mahdollinen orpoteoksia koskeva yhteisötason sääntely ei vaikuta haitallisesti Suomessa käytössä oleviin toimiin ratkaisumalleihin eikä niiden kehittämiseen.

Helsingissä, elokuun 15 päivänä 2011

Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y.

Katri Sipilä
toimitusjohtaja

Martti Kivistö
edunvalvontajohtaja

Mikä Teosto on?

Teosto on vuonna 1928 perustettu säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikinkustantajien tekijänoikeusjärjestö. Edustamme noin 25 000:ta kotimaista musiikin tekijää ja kustantajaa, ja lisäksi vastavuoroisuussopimusten kautta noin kahta miljoonaa ulkomaista oikeudenhaltijaa. Keräämistämme musiikin käyttökorvauksista jaoimme vuonna 2010 oikeudenomistajillemme 87 %.

Teosto toimii yhdyssiteenä musiikin tekijöiden ja käyttäjien välillä huolehtien siitä, että musiikin käyttäjät saavat luvat musiikin käyttöön ja että oikeudenomistajat saavat korvaukset teostensa käyttämisestä. Oikeuksien hallinnoinnin lisäksi Teosto edistää monin tavoin kansallista kulttuuria. Yhdistyksen aatteelliseen toimintaan kuuluu suomalaisen luovan säveltaiteen edistäminen.